

Liever 'value based' dan 'evidence based' beroepsonderwijs

Interview van Rens Oosthoek met Jan Geurts

Site Hpbo.nl 08-09-2011

“Wat me vooral is opgevallen in die 60 audits van projecten die ik heb gedaan, is het aanstekelijke enthousiasme waarmee alle teams aan onderwijsverbetering werken”, zegt Jan Geurts, terugkijkend op zijn voorzitterschap van de auditcommissie van de subsidieregeling het Innovatiearrangement. Met zijn 65e verjaardag is de laatste mijlpaal bereikt in zijn ruim veertigjarige carrière in de frontlinie van de vernieuwing van het beroepsonderwijs. Een goed moment om hem te vragen naar de stand van zaken in de onderwijsvernieuwing.

Ben je niet bang dat bezuiniging en de huidige focus op basisvaardigheden een eind maken aan de cultuur van onderwijsvernieuwing waar jij toch een fervent voorstander van bent?

“Ik stel met plezier vast dat ondanks de tijdgeest en het politieke klimaat het beroepsonderwijs toch blijft zoeken naar verbetering van de praktijk. De scholen kunnen ook moeilijk anders want het beroepsonderwijs verschilt echt van het voortgezet onderwijs. De omgeving vraagt constant om het up to date opleiden tot goede vaklieden. Dat vraagt om veel meer dan een goede basis voor rekenen en taal. We moeten dan ook oppassen voor ‘Avoisering’ van het beroepsonderwijs. Ik ben nog nooit een bouwvakker tegengekomen die me niet duidelijk kon maken wat hij wilde of die zijn factuur niet correct voor me kon uitrekenen. Beroepsonderwijs moet op de eerste plaats opleiden voor modern vakmanschap, kwalitatief en kwantitatief, en op basis hiervan de beroepsvorming organiseren. Ik spreek overigens het liefst van ‘talentvol vakmanschap’ als het ultieme doel voor het beroepsonderwijs omdat vakmanschap hoort aan te sluiten bij de talenten van jongeren. Vakmanschap drijft op intrinsieke motivatie.”

Wat vind je van de kwaliteit van de innovatiearrangementen die je de afgelopen jaren hebt bekeken?

“80% van de innovatiearrangementen beoordelen we met positief mits. Dat betekent dat er een goede lijn en voortgang in zit maar dat er op punten verbetering noodzakelijk is. Wat ik het meest heb gemist in projecten is de focus op de ontwikkeling van talentvol vakmanschap. De experimenten zijn meestal bezig met middelen en methodes: nieuw lesmateriaal, een andere didactiek, loopbaanbegeleiding, etc. De relatie tussen deze methodes en of ze leiden tot beter vakmanschap bij de studenten wordt niet of nauwelijks gelegd. En dat is nu juist de basis voor professioneler beroepsonderwijs.”

Toch zie je dat in veel innovatiearrangementen studenten werken aan authentieke opdrachten. Dat toont toch aan dat de praktijk juist wel een belangrijke plek inneemt in het leerproces?

Geurts is niet overtuigd. Ook bij realistische opdrachten blijft het accent vaak liggen op het didactisch handelen. “Voor onderdompeling in de praktijk staan de bedrijven te veel aan de zijlijn. Het zou pas van echte innovatie getuigen als bedrijven als initiatiefrijke partners aan de projecten deelnemen. Om dat voor elkaar te krijgen moeten scholen meer netwerkachtig leren denken en de omgeving daadwerkelijk bij de beroepsvorming leren betrekken. In verreweg de meeste projecten claimen

scholen een monopolie in de opleiding. Volgens mij ben je pas innovatief bezig als je dit vertrouwde patroon doorbreekt en naar gelijkwaardig partnerschap streeft. Veel projecten blijven te veel de vertrouwde wegen bewandelen; verbeteren van wat je toch al doet.”

Het Platform Beroepsonderwijs is in 2008 begonnen de tussentijdse rapportages te koppelen aan audits. Met die audits kregen de scholen een commissie van ervaren critical friends die hen zicht moesten geven op waar ze staan en hen daarmee konden helpen hun innovatie project te verbeteren. Onderzoeksrapporten van het project zelf of door een gespecialiseerd instituut moesten een solide basis geven voor een positief kritisch gesprek.

Heeft de audit die ambitie waargemaakt?

“Grotendeels”, zegt Geurts, “zonder dat ik de slager wil zijn die zijn eigen vlees keurt. We krijgen van projecten vrijwel altijd positieve feedback op de audit. Ze zijn enthousiast over de manier waarop we samen met hen spiegelen en ik denk ook dat we ze echt helpen hun zelfsturende vermogen verder te ontwikkelen. HPBO ziet het positief resultaat van de audits dan ook terug in de eindverslagen en het resultaat. Projecten hebben dan toch nieuwe ideeën meegekregen, zijn beter gefocust en hebben meer grip gekregen op praktische verbeterpunten. We praten met alle geledingen van het innovatiearrangement en onze commissie bestaat uit mensen met veel en diverse praktijkervaring. Dit zorgt bij elkaar voor een krachtige leeromgeving. Wat ik ook als een belangrijk punt zie is dat de commissie onafhankelijk functioneert.”

En de belofte dat onderzoek een handvat biedt voor praktijkverbetering?

“Over de rol van het onderzoek ben ik minder te spreken. Te vaak kregen we terug dat scholen de resultaten uit het onderzoek niet herkenden, niet in praktijk konden toepassen of dat het onderzoek geen antwoord gaf op de vragen waarmee de projecten zaten. Soms kregen we terug dat projecten zich door het onderzoek bezig moesten houden met de dingen die er minder toe doen. Op die manier reed het onderzoek het project meer in de wielen dan dat het de kwaliteit verbeterde. Onderzoekers moeten zich aanrekenen dat hun onderzoek niet alleen op projectniveau maar ook op het niveau van het gehele arrangement niet heeft opgeleverd wat je ervan mocht verwachten. Veel onderwijsonderzoek is te academisch en opgezet vanuit de vragen van de onderzoeker in plaats van de praktijk van een project. Geen wonder dat je er dan weinig mee kunt. Het huidige onderzoek sluit onvoldoende aan bij de professionaliseringsvraagstukken waarvoor scholen op dit moment staan. We hebben een andere, meer doelgerichte methodologie nodig, geen natuurwetenschappelijke activiteit maar onderzoek gestoeld op ‘waardegericht handelen’. In mijn artikel ["De doorbraakmethode in het beroepsonderwijs"](#) leg ik uit dat we beter kunnen streven naar ‘Value based’ dan ‘Evidence based’ beroepsonderwijs.”

Jan Geurts is naast zijn onderzoekswerk en lectoraat lang betrokken geweest bij allerlei innovatieregelingen. De eerste waren de innovatieregelingen van het ISO-project en van SVM- en BVE-procescoördinatie, daarna kwam BVEnet dat hij in 1995 oprichtte om scholen te stimuleren internet en ict in het onderwijs in te zetten. Dat werd gevolgd door Axis en Platform Bèatechniek waar het om de groei van het aantal studenten in de technische opleidingen ging. Ten slotte was hij adviseur van

het Innovatiearrangement waarin innovatief onderwijs en de doorstroom in de beroepskolom centraal stond.

Met al je ervaring in het achterhoofd, hoe zou een volgend stimuleringsinitiatief er uit kunnen zien?

“Terugkijkend denk ik dat onze uitdaging zit in een betere organisatie van de onderwijsvernieuwing, met meer professionaliteit van management en docenten. Op die manier kan innovatie aanjager zijn van verdere professionalisering. Dat gebeurt nu te weinig omdat de huidige projecten een te beperkt aantal thema’s bestrijken en bovendien door een te kleine groep enthousiastelingen worden uitgevoerd. Op die manier creëer je onvoldoende professionalisering. Ook komt er te weinig terecht van de opbouw en transfer van opgebouwde kennis. Vooral dat laatste geeft te denken. Professionaliteit vraagt erom dat ook als je niet ziek bent, je toch beter wilt worden. Ik proef deze drive nog te weinig.”

Hoe zie je die nieuwe organisatie verder voor je?

“Geen nieuwe plannenmakerij met weer nieuwe formats voor subsidie, maar eerst grondig in kaart brengen welke innovaties talentvol vakmanschap dichterbij brengen. Wat loopt goed en wat minder? Vervolgens stel je in overleg verbeteringsafspraken vast en legt die neer in prestatiecontracten. Een innovatiefonds kan zorgen voor een deel van de noodzakelijke investering en als tegenprestatie wordt de voortgang gemonitord en geaudit en hieraan worden gezien de afspraken sancties gekoppeld. Dus geen nieuwe plannen, maar zowel op sector- als schoolniveau starten bij de huidige praktijk. Goed praktijkonderzoek en objectieve reflectie door middel van een audit ondersteunen dit proces.”

Komt dit initiatief van de grond, dan zal Jan Geurts het proces niet meer actief meemaken maar het vooral in de luwte volgen. “Ik vind het moeilijk om mijn werk los te laten. Zelfs het opruimen van al die publicaties en boeken waar mijn werkkamer vol mee staat gaat me slecht af. Voor je het weet zit ik weer te bladeren en te lezen en dan zit ik er weer helemaal in. Ik kan het nog niet wegdoen. Ik moet de komende tijd beslissen of ik nog een keer ga voor een publicatie of dat ik daadwerkelijk de paradigmaschift naar niet meer werken in praktijk ga brengen.”